

O'zbekiston

adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН ҶАДАБИЁТИ ВА САНЬЯТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiga boshlagan

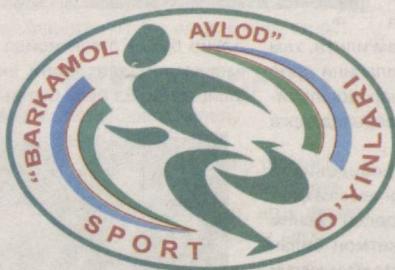
e-mail: info@uzas.uz

2014-yil 6-iyun • №23 (4266)

БАРКАМОЛЛИК ШУКУХИ

29-31 май кунлари гўзал
Наманганда бўлиб ўтган
“Баркамол авлод — 2014”
мусобақалари чинакам
навқиронлик ва баркамоллик
байрамига айланди.
Мамлакатимиз касб-хунар
коллежлари ва академик
лицейлари ўкувчилиари
шахарнинг муҳташам
иншиотларида спортнинг
барча турлари бўйича ўз
маҳоратларини синовдан
ўтказдилар.

Айниқса, мамлакатимиз Президентининг
спорти ўйинлари катнашчиларига йўллаган табриги ёшлар қалбида фахр-ифтихор туйгуларини юксалитириб, олам-олам севинч бағишлади. Табрикдаги “Барчамиз яхши биламизи, ҳаётдаги ҳар қандай ютуқ, айниқса, спорт оламидаги ғалаба ўз-ўзидан келмайди. Спорт майдонларида эришиладиган ютуқ — бу аввало бутун борлигини сафарбар этиб, ўз олдига кўйган максад йўлида ўзини енгид, ўзини аямасдан, курашиб ютказдиган инсоннинг ютуғи, аниқса, шу инсонни тарбиялаб возга етказган таълимтарбия масканининг, бутун жамиятимизнинг ютуғидир”, деган пурмайно сўзлар мөхиятган озод Ватанимиз ёшларини юрт шаънини улуғлаш, унинг довруғига довруқ

кўшиш йўлида ҳамиша янги мэрраларга даъват этиб туради.

Намангандаги “Баркамол авлод” спорт мажмуаси, “Дўстлик” тенис корти, Олий спорт маҳорати мактаби, Наманган муҳандислик педагогика институти ҳамда олимпия заҳиралири коллежининг спорт заллари ва майдонлари мусобақа кунлари катта байрам тусини олди. Шуни айтиш керакки, мамлакат вилоятларида ўтказилган беллашувнинг саралаш босқичларида салқам бир миллионга яқин ўкувчи ёшлар иштирок этгани ҳам юртимизда спортнинг нақадар оммавий тус олганини яқол намоён этди. Наманганга эса уларнинг сафидан 99% нафар энг моҳир ва пешкадам ёшлар ташриф буюриб, спортнинг ўн олти тури бўйича ўзаро беллашдилар. Анжуман доирасида ўтказилган кўплаб мадданий-маърифий тадбিрилар, айниқса, таникли спортилар, шоир ва ёзувчilar, санъаткорлар билан учрашувлар, виляятнинг диккатла сазовор жойларига саёҳатлар ҳам спорт байрами катнашчилари учун унтилмас таассуротларга бой бўлди.

Тошкент шаҳри жамоаси беллашувларда энг кўп медал жамгариб биринчи ўринга сазовор бўлди ва Президент табригининг асл нусхаси, шунингдек, “Дамас” автомобили билан тақдирланди. Умумжамоа ҳисобида иккинчи ва учинчи ўринларни ишғол этган Наманган ва Самарқанд вилоятлари жамоалари ҳам “Дамас” автомобиллари билан мукофотланди. “Баркамол авлод” спорт ўйинлари байроғи навбатдаги финал ўйинлага мезбонлик қиласидиган Жиззах вилояти вакилларига топширилди.

Тадбирнинг ёпиши маросимида Ўзбекистон Республикаси Баш вазири Ш.Мирзиёев иштирок этди.

Буюк аждодларимизнинг сўнмас дахосига
хурмат-эҳтиром, уларнинг бой илмий меросини
ўрганишга қизиқиш жаҳон кўламида ҳамиша юқори бўлган.
Буни Юртбошимиз ташаббуси билан ўтган ойда Самарқандда
ўтказилган халқаро илмий конференция тимсолида ҳам
яққол кўриш мумкин.

БУЮК МАЊАВИЙ МЕРОС ВА УЛКАН МАСЪУЛИЯТ

Президентимиз таъбири билан айтганда, Самарқанд тупрогининг ҳар бир заррасида улуг бир ҳикмат бор, ҳар бир кўчаси, майдон ва хиёбонида салобат, файзу тароват бор. Бу қадимий ва ҳамиши нахқорон шаҳарнинг ҳар бир гиштида бунёдкор халқимизнинг буюк истеъоди ва маҳорати, боқий қадриятлари мухассам.

ЮНЕСКО Баш директори ўринбосари Хуберт Гизен ўз нутқида “Мазкур халқаро конференцияни ўтказиш учун Буюк Ипак йўлининг марказида жойлашган афсонавий шаҳар Самарқанддан ҳам яхширок жойни танлашни тасаввур килиб бўлmasa керак”, деб таъ-

кидлаши ҳам асло бежиз эмас.

Агар бойликни кўрмоқи бўлсанг, Ҳиндистона бор,

Агар ҳалол-покизаликни истасанг, Маккага бор,

Агар ҳар иккаласини хоҳласанг, Самарқандга қол —

дека, лутф этган доношмандлардан бири.

АҚШ, Франция, Япония, Буюк Британия, Польша, Ҳиндистон, Бельгия, Хитой, Голландия, Жанубий Корея, Россия, Озарбайжон, Миср, Германия каби дунёning кирқдан ортик мамлакатидан келган олимлар шаҳарни кезар эканлар, бугунги кунда Самарқанднинг янада

Биз киммиз?

гўзаллашганини кўриб, бениҳоя ҳайратга тушдилар.

Юртбошимизнинг конференциядаги нутқида шу қадимий юрт алломалари бўлган бобо-калонларимизнинг илмий мероси, жаҳон маданиятiga кўшган хиссалари чукур таҳлил этиб берилди.

Биргина Абу Райхон Беруний ёзган асрлар рўйхатининг ёзилса, агар майда ҳарфлар билан ёзилса, олтмиш варагли китоб ҳосил бўлар экан!

Давоми бешинчи саҳифада.

ШУКРОНА

Ватан мадҳи

Дўстларим, юртиминг жамолин,
Нурағон бўлганин кўрдим мен.
Ватан деб айтгана — юраклар
Бир осмон бўлганин кўрдим мен.
Муқаддас, муборак айёмлар,
Тўю байрамлари манту юрт,
Тинчликдан ҳар гўша, ҳар кўча,
Гулистон бўлганин кўрдим мен.

Чинору минори минг йиллик,
Минг йиллик бу ҳалқнинг достони.
Шаҳрисабз, Самарқанд, Бухоро —
Кафтида туттан дур-маржони.
Бизники шу юртнинг ўтмиши,
Бизники шу юртнинг даврони,

Дилларда нур инар муззам —
Хур замон бўлганин кўрдим мен.

Мусаффо осмонга боққан чоғ,
Дил ичра бир ажиб сурурлар.
Момолар қўлида райҳонлар,
Шукур, деб кўзларга сурурлар.
Темурхон бобомдек ҳар ўлон,
Қалбида шиҳоат-гуурлар.
Қизлари Сароймулхонимдек
Жонажон бўлганин кўрдим мен.

Кўнглимда сўз бўлган, куй бўлган,
Таърифин сўйлайми, бу шоннинг,
Мехри Ер меҳридан шаън олган,

Ҳалол буиёдкори ризқ-доннинг.
Олтин буғдойзордан ранг олган,
Камтарин, хокисор деҳқоннинг,
Қадр ила қимматлар тоғнанин —
Қаҳрамон бўлганин кўрдим мен.

Буюклик азалдан сенга ёр,
Буюклир ҳамиша мақсадинг.
Бу кўхна оламга аёndir,
Иймону ирфонинг — қудратинг.
Минг шукур, орзулар рўёби —
Битдилар кўп йиллик заҳматинг,
Ўзбекиорт дийрим жаҳонда —
Бир жаҳон бўлганин кўрдим мен.

Файрат МАЖИД

ДЕВОНЛАР ТАСНИФИДАГИ СИР

“Ҳазойин ул-маоний” ҳазрат Алишер Навоий
лирик меросини жамлаган, унинг бекиёс
ижодий салоҳиятини акс эттирган мукаммал ва
сири куллиёт, мањавий ҳазинадир.

Олимлар уни турли нуқтаи

назардан изчил ўрганиб келмоқда.

Жумладан, ундағи тўрт девон номи йилнинг тўрт спасидан мажоз, шеърларни уларга тақсим қилишда қатъий хронологик тартибга риоз этилмагани умр бўлағ (болалик), балоғат, ўтгаётлик, кексалик) бўлниш нисбий эканига деярли бир овоздан иттифоқ килинган. Натоҳотки, кулиётига мањондан мавзу ва ном излаган, хатидаги кичик нуқтанинг ҳам ўрнида бўлишига ётиборли бобо-калонларимизнинг илмий мероси, жаҳон маданиятiga кўшган хиссалари чукур таҳлил этиб берилди.

“...аввали девонниким, туғулини
бахори гуначининг ажиб гуллари ва сиғар гулзорининг бўғи
басининг гарби чечаклари била ороста бўлуб эрди, “Ғаройиб ус-сиғар” дейилди”. Эътибор берилса, “туғулият” ёки “сиғар” лигимда бўзилган шеърлар дейилмаган, балки болалик ва кичиклик айёмига хос, уларга мос ажойиб гулларни ғаройиб чечаклар (шеърлар) билан ороста бўлгани (безалгани) учун девон шундай номлангани таъкидланмоқда. Иккинчи девонга йигитлик ва балогат даврига оид нодир воқеалар билан боғлиқ (қайси даврда ўзилгандан қатъи назар); учинчи девонга умр ўртасида содир бўладиган иш билан шавқ пайманасидан юзланган хурсандчилик кайфиятларига доир ва тўртинчи девонга умр

охирларида ишк дарду ранжи фойдалари — жон ўртовдан охлар сабит бўлган назм намуналари киритилган.

Иккинчидан, девонлардаги шеърлар жаҳнларига кўра шундай тақсилмандики, уларнинг хронологияга дахлсизлиги яқол куринади. Маънум 16 жаҳннинг девонларга бўлнишидан мусаннифнинг тартиб берисидаги максади ойдинлашади. Афуски, олимларимиз, кўпинча, газалларнинг ўзини таҳлил этиш би-

ради. Масалан, 133 рубой биринчи девонни, 86 фард тўртинган. Рубойнинг, ҳақиқатан, болалар ва фардинг кексалар руҳиятига мослиги исбот талаб килмайди. Навоий маснавийси унинг машҳур маслаҳдоши Сайид Ҳасан Ардашерга ёзилган шеърий мактубидир. Мактуб ёзмокнинг завъли экани ҳам болаликка хос. Маснавийнинг биринчи девонга жойлаширилиши мантиқи шунда.

Бизнингчча, шуни ҳам хисобга олиш лозимки, китобхонлар бир неча тоғифа бўлинади ва улар бадији асарни ҳар доим ҳам бир хил тушунавермайди. Навоий ҳеч кимнинг кўнглига қатъик тегмасдан, уларни сиғар, шабоб, васат, кибар аҳллари рамзалирида тоғифларга ахратади ва девонларини кетма-кетлика тавсия этиш орқали бола дараҷасидаги ўкувчини кекса доғишилданд бўлар. Ҳар бир кимнинг биринчи девонни, 86 фард тўртинган. Рубойнинг, ҳақиқатан, болалар ва фардинг кексалар руҳиятига мослиги исбот талаб килмайди. Навоий маснавийси унинг машҳур маслаҳдоши Сайид Ҳасан Ардашерга ёзилган шеърий мактубидир. Мактуб ёзмокнинг завъли экани ҳам болаликка хос. Маснавийнинг биринчи девонга жойлаширилиши мантиқи шунда.

Нафас ШОДМОНОВ, филология фанлари доктори

Бошланиши биринчи саҳифада.

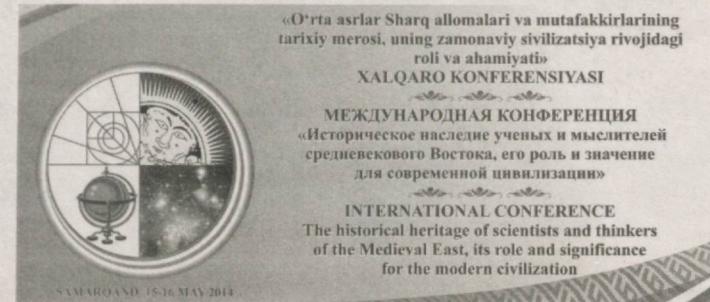
Анжуманнинг шўйбаларда ўткалигидан йигилишларида Берунийнинг Колумбдан олдин Америка китъасини очганини ҳар жиҳатдан асослаб берилгани барчамизга беҳад гурур бағишлади.

Ўнлик санок системасини, алгоритм ва алгебра тушунчаларини дунёда биринчи бўлиб илм-фан соҳасига жорий этган Мухаммад Мусо Хоразмий, "Шай'ур-раис", яъни олимларнинг раиси, дунёда тиблимининг даргаси сифатида тан олинган Абу Али Ибн Сино, Оврўпода "Алфраганс" номи билан улуғланувчи комусий олим Ахмад Фарғоний, араб тили грамматикасини мукаммал тарзда ишлаб чиқкан Махмуд Замахшарий, ўзида мингдан зиёд ўлдузлар харакатини жамлаган астрономик жадвал яратиб, "юлдузларга нарвон кўйган" Мирзо Улугбек, оламшумул даҳо, сўз соҳибиённи Низомиддин Мир Алишер Навоий, бетимсол шоҳ ва шоир Захирiddин Мухаммад Бобур сингари улуғ мутафаккирларимиз билан ҳақли раввишда фахрланамиз. Бундайдик юксак ифтиҳор түбуси бизни хеч кимдан кам бўлмаган ҳақли сифатида фахр билан яшашга, аждодларга муносиб авлод бўлишга давват этади.

ўрни бордир".

Яна бир мисол: "XIII-XIV асрларда туркӣ тил учта китъада — Осиё, Оврўпо ва Африкада кенг ёйилган ҳалқаро тил бўлиб қолган эди. Бу ҳол кейини асрларда ҳам давом этди. Хатто рус подшоси Михайл ўзи Москвада зарб эттирган танганинг бир томонига "Михайл твэрча ақаси будир", деб ёэдирган эди. Агар тангага бундай туркӣ ибора бўлмаса, у пул сифатида қадрланмасди ва савдо-сотиқка ярамасди". ("Ватан туйгуси" китоби, Т.: "Ўзбекистон" нашириёт, 1996 й. 182-бет.)

Бутун дунёдан келган меҳмонлар улуг аллома боборларининг хоки пойларини ихлос билан кўзларига тўтиё киладилар. Бельгиялик олим Юль Янссен анжумандаги маъруза-

БУЮК МАЪНАВИЙ МЕРОС ВА УЛКАН МАСЬУЛИЯТ

Миллатимиз алломалари рўйхатининг ўзиёк ўлкан китобларга алланиси тайин. Хатто бу рўйхатни "Давлат арбоблари", "Табиий фанлар бўйича алломалар", "Шоирлар", "Саркардалар"... каби кисмларга ажратиб, маълумотномалар шаклида тартиб берилса, нақадар катта қомуслар пайдо бўлиши мумкин. Кўхна ва тарихий шаҳарларимиз ҳақида, дейлик, "Буҳори Шариф", "Мардлар шахри — Термиз", "Алломалар шахри Кеш", "Ер юзининг сайқали Самарқанд", "Тошкентнома", "Хўқанди Латиф" каби китоблар яратилиши ҳам буюк маънавий мерос яратган улуғ аждодларимиз ҳақидаги тасаввурларимизни янада кенгайтириши шубҳасиз.

Миллий давлатчиликимиз ва маданиятимиз тарихи Миср, Бобил ва Юнон маданиятлари билан тегн кўхна тарихга эга. Чунонки, милоддан аввали асрлардада Туркiston заминидан курдатли давлатлар ва маданият ўноклари вужуда келди. Милодий IX-XII асрларда Шарқ ўлкаларида илмнинг турли соҳаларида 86 минг йирик олим фаолият кўрсатгани тарихийларидан дарж этилган.

Худди шу даварда дунёна машҳур "Маънавий академияси", Бухоро мадрасалари, Бағдодда "Низомий", Кохирда "Ал-Азҳар" сингари ўнлаб илм даргоҳлари фаолият олиб борган. Тошкентнинг ўзида йигирмадан зиёд мадраса мавҳи, бўлган! Ҳукмдорлар, амирлар, юртнинг давлатмандишилари им-фанаҳи ҳомийлик килишда, вақфлар тутишда, илм толиблаriga ёрдам кўрсатишда, кутубхоналар ташкил этишда ўзаро мусобакалашган.

Фарб дунёсининг таникли олимларидан Эркенсал: "Замонавий илмларнинг тамал тошиниң кўйишидек шаҳрафли вазифа Шарқ алломалари зиммасига тушган" деса, англиялик олим Ж.Бернал "Оврўпонинг катта кисми Рим империяси кулаши муносабати билан алғов-далғов бўлиб ётган пайтда мусулмон дунёси мисливиз тараққиётни бошидан ўтказган эди," деб ёзди. Аллен Дебус эса: "Шарқ алломалари Уйғониш даврига дебоча бўлажак технологик ўшишлар эшигини очиб беринди", дейди.

Асрлар давомидан оврўполиклар "Нур — Шарқидандир", деб доинишманд Шарқни ўзларига мураббий деб билишгани бежиз эмас. Фарб арбоблари улуғ боборларимиз илтифотига сазовор бўлиши ўзларига шароф деб билишган. Мана, бир тарихий мавзумот: 1405 йили Самарқандда Соҳибирон Амир Темур томонидан ўтказилган тантанага Московия, Византия, Хиндистон, Мўғулестон, Миср ва бошқа мамлакатлардан ҳам эчилар таклиф этилган. Бу ҳақда Люсиян Қарэн "Амир Темур салтанати" китобида шундай ёзди:

"Кирол Ҳенрининг эчилари юқори мартабали мехмонлар деб хисобланмаган бўлсалар ҳам (ўша пайтларда Кичик Оврўпо нима деган гап эди?), этибордан четда қолмадилар. Улар иштирок этган бир зиёфат хусусида расмий солномаси қўйидагича ёзган эди: "Оврўполик элчилар ҳам таклиф этилдилар ва ўзларига муносиб кўнгилхушлик қилдилар. Зотан, дунё баҳрида кичик балиқларинг ҳам ўз

Ўқтам МИРЗАЁР

КАПАЛАКЛАР ҚҰНДАН ЕРЛАРДА

БАХТГА ЧИЗГИЛАР

Ҳар куни меҳмонга келади Офтоб,
Ҳар туни юлдузлар базм қуради.
Субҳидам кўк чойни шопириб кампир,
Чолига ийманиб кулиб туради.

Невара, чевара, кўю-кўзилар...
Тандирдан ширмойи нонлар узилар.
Эр-хотин кўйишиб бошни болишга,
Бўлажак тўйларга режа тузилар.

Фарогат ХУДОЙҚУЛОВА

ӘРТА ҶОНДАН НОН ИСИ

МИРЗО УЛУФБЕК

Тун кўйинда тутдим кўёши,
Осмон оқиб киргач кўзимга.
Юлдузларни гул каби териб,
Хада этдим халқим ўзингта.

Самарқанднинг юлдузларига шашар
Мангу тегиб турар кўлларим.
Халқим сен бор, сен билан бирга,
Келажакка элтар йўлларим.

"БУҒДОЙ ТЎДИ" ТЎЙИНГИЗГА

Эрта тонгдан нон исига
Үйимни тўлдири шамол.
Кўёш кўзин гул яшнатиб
Далангиз ҳам очди жамол.

Дунё ризқ-рўз улашмоқнинг,
Ҳалол йўлин уққан сиздан.
Кишин-ёзин тер тўкмоқлик,
Чумолига юққан сиздан.

Мен ҳам ташна жўякларга,
Тилло сувин тўқдирганман.
"Буғдой тўди" тўйингизга
Атлас кўйлак тикидирганман.

Эл сизга, сиз элга таянч,
Қалам тутсам, дил ёнадир.
Юлдуз ўтган хирмонингиз,
Юрт тўйига тўёнадир.

ПОЛА САЙЛИГА

Шамол чиқди лола сайлига,
Кизарди янги ой юзлари.
Чашмаларнинг илик сувида
Соч юварди қишилоқ қизлари.

Қонатаркан кирлар багрини,
Кўёш нурларининг синиги.
Кечиб ўтар тоғ томон оқшом,
Лойқалана сувнинг тиниги.

Булутларни паналаб бокар
Ой аксидан қамашган кўзлар.
Лолаларга қўшилиб оқар,
Ўн саккизга кирмаган қизлар...

ҚЎШИҚ ТАҲЛИЛИ

Чақмокнинг хур қизиман,
Қанот берди довуллар.
Бир силкиснам, ўйонар,
Тоғлардаги овлулар.

Ёрнинг кўли етмаган,
Таким сочларим — товус.
Кипрингимда нур ўйнار,
Олтин балиқ, гул ҳовуз.

Том бошида ўтириб,
Осмонга отгандим сўз.
Шамолларнинг лабиди,
Пора бўлди чанқовуз.

Боботоғ қирларида
Пайхон бўлди лолалар.

Карнай сурнайларнинг садоси келар,
Қалдирғоч вижирлаб ўйғотар тонгда.
Саҳардан бошланар бир ширин ташвиш,
Ҳар куни тўй бўлар Ўзбекистонда.

ДЕХЛИДАГИ СОҒИНЧ

Ой кўрсатди жамолини дунё билан,
Зар кокили жилваланиб ҳаё билан.
Зухро юлдуз ишваланар ибо билан,
Келтирибми бизга юргининг шамолини...

Ватан дилда, биз Ватандан фироқларда,
Хуш кўрдик эй, қадропонлар йироқларда.
Соғинч ўтгар, кипрекларим титроқларда,
Қалб қўйиалиб, бераверар саволини...

Ганг бўйида ўз-ўзимга тилаб сабр,
Изларингиз излагандим Мирзо Бобур.
Тондим, аммо соғинчингиз дилда — оғир,
Дардларингиз бунча оғир, бунча оғир?!

ЁРУФ ХОТИРА

Тунда келдим, довон ошиб,
Бебошман-да,
Ҳаловатин бузмай, дея девор ошсан.
Файз тўкилган, ойдингина хонам ёруф.
Қўрпа тўшак, тайёр нон-ош, нозу неъмат,
Ўз уйимда ўз онам бор — олам ёруф.

Ўзим билан оввораман, заҳматим йўқ,
Эрта туриб, кеч етсам-да, курсогим тўқ,
Ҳиллираиди дорда оппоқ кўйлакларим,
Супурилган, сидирилган йўлакларим.
Сунам чети гулзор — қизил, оку сариқ,
Боғбонгинам жилмайди. Юзи ёруф.

Ҳаёт шундай тўкис, дебман билмай, эсиз,
Умри ўтди, яхшилигим кўрмай, эсиз.
Кўз ўнгимда кутар ҳамон интизорим,
Энди абад қайтмас бўлди ғамгусорим,
Рози бўлсин, берган нону тузи ёруф,
Ортларида қолиб кетган изи ёруф.

ҚИЗГАЛДОҚЛАР ҮНГАН ЕРЛАРДА

Қизгальдоқлар унган ерларда,
Муҳаббатдан кўйлайди юрак.
Бахт энтикар қир-адирларда,
Ютургилар ортидан тилак,
Қизгальдоқлар унган ерларда.

Гул-лолалар қўзгар ҳисларни,
Тўзиб кетар туйугулар ҳар ён.
Ёдга солиб танини изларни,
Қалб севигига бўлганди нишон.
Гул-лолалар қўзгар ҳисларни.

(Давоми. Бошланиши ўтган сонда.)

...Мадина ўзининг бундай ахволга тушиб, бизни ташвишга кўйганидан хижолат чекарди, шу боис нима дейишини, нима қилишини билмай эсанкираб қолган, кўзлари жовдираб бир менга, бир қизларга бокар эди. Биз ҳам додираб қолган эдик.

Хали йўлда келаётни Кўшота қишлоғида автобусни йўл бўйидаги пастак дўқон олиди тўхтатган эдик. Бирон зарурят бўлмаса-да, ичкарига кирдик. Расталарга озиқ-овқат маҳсулотларидан ташқари хилма-хил рўзгор бўюмлари-ю, бошса майда-чўйда ашёлар араш-куралаш териб кўйилган эди. Қизлар у ёқ-бу ёққа алланглаб, арзигуден бирон нарса топишолмади, шекилли, чиқиб кетишиди. Рўпарамдаги растага қатор териб кўйилган атири шишаларга кўзим тушди. Нархи арzon атирилардан бирини кўйилган олдим. Уни, асосан, ёркаётлар сокёл-мўйлов олганларида иш-

Муҳаммад ХАЙРУЛЛАЕВ

БИРИНЧИ МУҲАББАТ

Фарогат ХУДОЙҚУЛОВА 1975 йилда тугилган. "Кўйдилим, суйгулим", "Ойдинлик", "Айтмолмаган сўзларим" шеърий тўпламларининг муаллифи.

Ўзбекистон Ёзувчilar групосаси аъзоси, тарзий сурʼати маданиятни ташвишга кўйиб ўзларни туштиришади.

Мадина ўзининг бундай ахволга тушиб, бизни ташвишга кўйганидан хижолат чекарди, шу боис нима дейишини, нима қилишини билмай эсанкираб қолган, кўзлари жовдираб бир менга, бир қизларга бокар эди. Биз ҳам додираб қолган эдик.

Хали йўлда келаётни Кўшота қишлоғида автобусни йўл бўйидаги пастак дўқон олиди тўхтатган эдик. Бирон зарурят бўлмаса-да, ичкарига кирдик. Расталарга озиқ-овқат маҳсулотларидан ташқари хилма-хил рўзгор бўюмлари-ю, бошса майда-чўйда ашёлар араш-куралаш териб кўйилган эди. Қизлар у ёқ-бу ёққа алланглаб, арзигуден бирон нарса топишолмади, шекилли, чиқиб кетишиди. Рўпарамдаги растага қатор териб кўйилган атири шишаларга кўзим тушди. Нархи арzon атирилардан бирини кўйилган олдим. Уни, асосан, ёркаётлар сокёл-мўйлов олганларида иш-

Мадина ўзининг бундай ахволга тушиб, бизни ташвишга кўйганидан хижолат чекарди, шу боис нима дейишини, нима қилишини билмай эсанкираб қолган, кўзлари жовдираб бир менга, бир қизларга бокар эди. Биз ҳам додираб қолган эдик.

Хали йўлда келаётни Кўшота қишлоғида автобусни йўл бўйидаги пастак дўқон олиди тўхтатган эдик. Бирон зарурят бўлмаса-да, ичкарига кирдик. Расталарга озиқ-овқат маҳсулотларидан ташқари хилма-хил рўзгор бўюмлари-ю, бошса майда-чўйда ашёлар араш-куралаш териб кўйилган эди. Қизлар у ёқ-бу ёққа алланглаб, арзигуден бирон нарса топишолмади, шекилли, чиқиб кетишиди. Рўпарамдаги растага қатор териб кўйилган атири шишаларга кўзим тушди. Нархи арzon атирилардан бирини кўйилган олдим. Уни, асосан, ёркаётлар сокёл-мўйлов олганларида иш-

Мадина ўзининг бундай ахволга тушиб, бизни ташвишга кўйганидан хижолат чекарди, шу боис нима дейишини, нима қилишини билмай эсанкираб қолган, кўзлари жовдираб бир менга, бир қизларга бокар эди. Биз ҳам додираб қолган эдик.

Хали йўлда келаётни Кўшота қишлоғида автобусни йўл бўйидаги пастак дўқон олиди тўхтатган эдик. Бирон зарурят бўлмаса-да, ичкарига кирдик. Расталарга озиқ-овқат маҳсулотларидан ташқари хилма-хил рўзгор бўюмлари-ю, бошса майда-чўйда ашёлар араш-куралаш териб кўйилган эди. Қизлар у ёқ-бу ёққа алланглаб, арзигуден бирон нарса топишолмади, шекилли, чиқиб кетишиди. Рўпарамдаги растага қатор териб кўйилган атири шишаларга кўзим тушди. Нархи арzon атирилардан бирини кўйилган олдим. Уни, асосан, ёркаётлар сокёл-мўйлов олганларида иш-

Мадина ўзининг бундай ахволга тушиб, бизни ташвишга кўйганидан хижолат чекарди, шу боис нима дейишини, нима қилишини билмай эсанкираб қолган, кўзлари жовдираб бир менга, бир қизларга бокар эди. Биз ҳам додираб қолган эдик.

Хали йўлда келаётни Кўшота қишлоғида автобусни йўл бўйидаги пастак дўқон олиди тўхтатган эдик. Бирон зарурят бўлмаса-да, ичкарига кирдик. Расталарга озиқ-овқат маҳсулотларидан ташқари хилма-хил рўзгор бўюмлари-ю, бошса майда-чўйда ашёлар араш-куралаш териб кўйилган эди. Қизлар у ёқ-бу ёққа алланглаб, арзигуден бирон нарса топишолмади, шекилли, чиқиб кетишиди. Рўпарамдаги растага қатор териб кўйилган атири шишаларга кўзим тушди. Нархи арzon атирилардан бирини кўйилган олдим. Уни, асосан, ёркаётлар сокёл-мўйлов олганларида иш-

Мадина ўзининг бундай ахволга тушиб, бизни ташвишга кўйганидан хижолат чекарди, шу боис нима дейишини, нима қилишини билмай эсанкираб қолган, кўзлари жовдираб бир менга, бир қизларга бокар эди. Биз ҳам додираб қолган эдик.

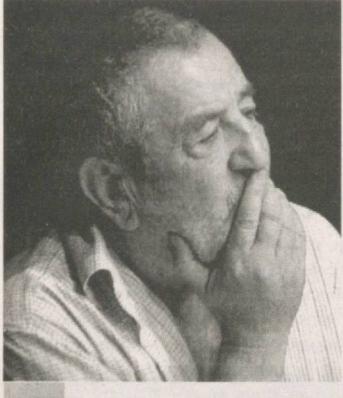
Хали йўлда келаётни Кўшота қишлоғида автобусни йўл бўйидаги пастак дўқон олиди тўхтатган эдик. Бирон зарурят бўлмаса-да, ичкарига кирдик. Расталарга озиқ-овқат маҳсулотларидан ташқари хилма-хил рўзгор бўюмлари-ю, бошса майда-чўйда ашёлар араш-куралаш териб кўйилган эди. Қизлар у ёқ-бу ёққа алланглаб, арзигуден бирон нарса топишолмади, шекилли, чиқиб кетишиди. Рўпарамдаги растага қатор териб кўйилган атири шишаларга кўзим тушди. Нархи арzon атирилардан бирини кўйилган олдим. Уни, асосан, ёркаётлар сокёл-мўйлов олганларида иш-

Мадина ўзининг бундай ахволга тушиб, бизни ташвишга кўйганидан хижолат чекарди, шу боис нима дейишини, нима қилишини билмай эсанкираб қолган, кўзлари жовдираб бир менга, бир қизларга бокар эди. Биз ҳам додираб қолган эдик.

Хали йўлда келаётни Кўшота қишлоғида автобусни йўл бўйидаги пастак дўқон олиди тўхтатган эдик. Бирон зарурят бўлмаса-да, ичкарига кирдик. Расталарга озиқ-овқат маҳсулотларидан ташқари хилма-хил рўзгор бўюмлари-ю, бошса майда-чўйда ашёлар араш-куралаш териб кўйилган эди. Қизлар у ёқ-бу ёққа алланглаб, арзигуден бирон нарса топишолмади, шекилли, чиқиб кетишиди. Рўпарамдаги растага қатор териб кўйилган атири шишаларга кўзим тушди. Нархи арzon атирилардан бирини кўйилган олдим. Уни, асосан, ёркаётлар сокёл-мўйлов олганларида иш-

Мадина ўзининг бундай ахволга тушиб, бизни ташвишга кўйганидан хижолат чекарди, шу боис нима дейишини, нима қилишини билмай эсанкираб қолган, кўзлари жовдираб бир менга, бир қизларга бокар эди. Биз ҳам додираб қолган эдик.

Хали йўлда келаётни Кўшота қишлоғида автобусни йўл бўйидаги пастак дўқон олиди тўхтатган эдик. Бирон зарурят бўлмаса-да, ичкарига кирдик. Расталарга озиқ-овқат маҳсулотларидан ташқари хилма-хил рўзгор бўюмлари-ю, бошса майда-чўйда ашёлар араш-куралаш териб кўйилган эди. Қизлар у ёқ-бу ёққа алланглаб, арзигуден бирон нарса топишолмади, шекилли, чиқиб кетишиди. Рўпарамдаги растага қатор териб кў

Ўзбекистон халқ артисти, Давлат мукофоти лауреати Баходир Йўлдошев ўзбек театр санъати дарғаларидан бири. У саҳнадаштирган "Зебунисо", "Нодирабегим", "Ўн учинчи раис", "Фариблар", "Келинлар кўзголони", "Қора камар", "Паранжи сирлари", "Майсаранинг иши" ва "Искандар" каби спектакллар мадданий меросимизга айланган. Колаверса, уста санъаткор кейинги йигирма йўл давомида майдонномоша санъати ривожига ҳам ўз хиссасини кўшиб келяпти.

да килаётган ишларинг накадар майдалигини тушунасан. Мен студиядаги болалардан шу инсонлардек самимий бўлиши талаб киласман. Катта-катта ишлар килиб ҳам ҳаётдан тавассиз, иддаосиз ўтган зотларга нисбатан хурмат туйгисини ўйтошига уринамиз. Қизининг ҳаёти, баҳтисизлиги улар кисмати олдида зарра бўлиб кўринади. Оддий одамлар эса факат битта — ўз ҳаётини яшайди.

БИР ОДАМ ўтирган мардумга карата "Бу кишига кабоб олиб келинглар", деб буюриби. Ўтирган кимса "Каердан билдингиз кабоб егим келаётганини", деб сўраса, у «Кўнглиг жуда бўш, ўзгалар танидаги яра, менинг

Регистон мажмуси — бетакорро санъат асари. Бу меъморий обиданинг маҳобати биз қилаётган ишларга мухтож эмас. Ҳеч қандай томошаша қўймасанги ҳам томошабин Регистон майдонининг ўзига маҳлиё! Лекин орзумиз, қанийди одамлар бирлахза бўлса-да, бу ноёб обидани унгичча, ўзбек ашулалари, қуя-раксларини тинглаши! Шарқ тароналари" учин боз то-паётган мусика, ракслар — ҳамма-ҳаммаси Регистон ансамбли билан ўйғуналашиб яхит бир асарга айланганда гина мўъжиза рўй бериши мумкин. Ҳақиқат шуки, бизнинг сарадан-сара мусика ва раксларимиз бир ёну Регистон бир ўн бўлса, албатта, биз Регистонга таслим бўламиш. Чунки у масканга сарф килинган куч-идрекни асрларки ёнга олмаган, бандасига йўл бўлсин!

ИЛМ, ижод, умуман, гўзлаликнинг поёни ўйк. Агар поёни бўлганда факат битта одам "Хамлет"ни саҳнадаштиради. Бошқа режиссёrlар эса бу ҳақда бош қотирмади. Лекин ўша — воқеаси ҳаммага маълум ягона "Хамлет"ни юзлаб режиссёrlар яна бошкадан гратишида. Ҳар бирни турили нуткаи назардан ёндашиди ва ўз Хамлетини кашф этади. Ёки Алишер Навоий фазалидаги битта байтингин бир неча хил ширхи бор. Бу дунёда "Навоининг тушуниб бўлдим", деган азamat бормикан? Ҳазротнинг ҳар бир газали ўндан олдинги ёзган газали жавоб булиб келади. Ва кейинги газали унун саволлигина қолади...

ЮРТИМИЗ киёфасини буок тарихисиз, урф-одатлари, адабиётни санъатнисиз тасаввур килиб бўлмайди. Фақат ўзбек ҳалқиганина хос алларни ялалар бор. Юсуф қизиқ, Раҳим Пирмуҳаммадов, Наби Рахимов, Обид Жалиловлар хизматини ўйлаган-

ТАФАККУР ТЎЛҚИНЛАНТИРГАН ҚАЛБ...

вужудимни ортади", деб жавоб берган. Актёр ҳам ўзгалар орзу-истагини сўзсиз укий олиши шарт. Албатта, кўнгил тарбиясизиз ҳеч нарсага эришиб бўлмайди. Одатда илгариги спектакллар яхши эди, актёрлар зўр ўйнади, деган гапларга кўнишиб қолганимиз. Йўк, ҳаммаси пуч гап. Ўзбек театри тарихидаги ҳақиқий актёрларни номмамон санъайм дессанг,

баромкларинг ортиб қолади. Актёрлик нюхоятда мурракаб касб. Саҳнада ўзини эркин тутиб, импровизацияни уддалади дейиш мумкин. Кечирашиб, буни орсиз одам ҳам эплиз олади. Мана, тўйларда ҳамма чиқиб ўйнайди, лекин ҳамма раққоса дейаги тайёр йўл йўк бўлган вазиятдагина дунё сен учун ўз сир-синоатини очади. Ва шунда ўзингнинг кимлигингни англай бошлисан. Тушунтириб беролмайман, актёрлар ҳаёти, умуман, ижод одамларининг яшаш тарзи қизиқ-да. Ҳизининг шунча фами етмагандай, яна Гамлет ё Дездемонанинг изтиробини ўйлади. Бу фавзоларнинг сенга нима хожати бор дейсиз.

Ўзбекистон ўйнор-чўнир бўлса ҳам, барни бир, санъаткор гўзал ҳаёт кечира-

Бир тадбир сабаб жаҳон танигига рангтасвир устаси, ўзбекистон халқ рассоми Ўрол Тансикбоев ўй-музейида бўлдим. Таникли санъаткорининг ўй-жизозлари, шахсий буюмлари, асарлари билан танишиш асносида тартибли сакланадётган грампластинкалар эътиборимни торти.

Уларнинг шу вақтга қадар саронжом-сарышта сакланниб келаётгани, мусика муаллифлари ва қўшиқчиларининг номи рассомнинг мусикийиди ва қизиқишини шундук намоён этиб туриди. Бу грампластинкаларининг қайси йилларга тааллукли эканини кўй-қўшиқлар, уларнинг ижорочиларидан, мусика муаллифлари, оркестр ҳамда дирижёrlар номи қайд этилган маълумотлардан билиш мумкин. Қизиги, бу ерда бир аср илгари чиқарилган ноёб пластинкаларни ҳам чурачтадик. Аммо бу қади санаси қайд этилган пластинкалар сони музейда кўп эмас ва улардаги ёзувни деярли ўкиб бўлмайди. Уларнинг бальзиларида Ўрол Тансикбоев имзоси бўлиб, айримларида рафиқасининг номи ва қайси-дир йиллар қайд этилган. Имзолар ва саналар тарихи билан қизиқчанимизда, рассомни танигига замондошлари, хусусан, рассом Искандар Икромовнинг қизлари, бу пластинкалардаги кўй ва қўшиқларни Ўрол Тансикбоев факат ўзи ўшитмасдан, сўрганларга беруб турагани, адашиб ёки йўқолиб кетмаслиги учун унга пастель қаламда ўзи, рафиқаси имзо чекиб қўйгани ҳақида айттиб берди.

Рассомга тегиши пластинкаларни ўрганиш жаҳранида машҳур рассом кўпроқ қайси мусика ва қўшиқларни яхши кўрган, деган саволга жавоб топши қўйин бўлди. Бирор уларни таснифлаш натижасида ў. Тансикбоевнинг қизлини доираси жуда кенг, кўй-қўшиқка муҳаббати чукур бўлганини аниқлайди. Назаримизда, Ўрол Тансикбоев классик мусика ва операни, турли милият ҳалқлари қўшиқларини, хусусан, ўзбек ҳалқ қўшиқларини, ўз даврида машҳур бўлган ҳонандлар ва эстрада қўшиқларни севиб тинглаган.

Қўшиқ ва мусикалар билан боғлиқ маълумотларни рассомнинг ҳаёти ва икоди билан боғлиқ чизигларга киёслаб, унинг табиити ҳақида баъзалиш келиш мумкин.

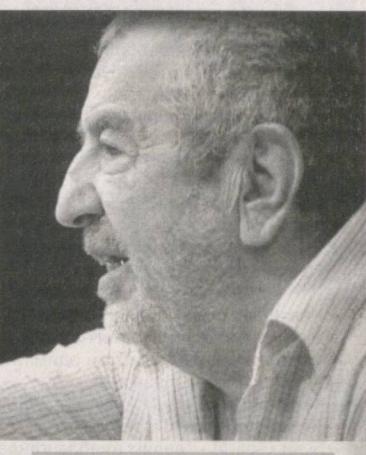
Ўрол Тансикбоев мумтоз мусиқани нюхоятда севган. Сабаби, онаси чанковуда жуда чиройли қўйларни чалган, ширали овози билан ҳалқ қўшиқларини хиргойи килган. Ўзбек, рус ва куба ҳалқ қўшиқларини, козок, озарбойжон, испан, осетин, венгерча қўшиқларни, «Неополитанча романс»,

бошқа бола эса ўн етти йилга кеч колиб киради. Тушунтира оляпмани? Менинг отам дурадор бўлса, болалигимдан ёғочу ускуналар овозини эшишиб, кулок тақ-тақка қўниади. Атра-ранда билан қандай юмуш бажариш мумкинлигини сўзис биламан. Ўн етти ёшимдадек ўзидан устага айланман. Муҳитдан ажralган ҳолда шаҳс шаклланши кийин.

Театр муҳитини актёрнинг ролга муносабати ва режиссёrl билан жамоанинг ўзаро хурмат, ҳамфирлилик яратади. Агар театрда мультиади кайфият бўлмаса, сиз у ерда ҳеч нарса саҳнадаштиргалимай. Ҳар қанча чиранман спектакл чиқмайди. Оддий мисол, сиз журналистсиз, бир макома ёзишдан олдин сукунатни истайсиз, яхши мусики тинглайсиз ёки ўзингнинг күнингини севган китобни титклидиз... Кейин ўзи хошихи пайдо бўлади. Янынг ўзингизда хоших уйғотиш учун муҳит яду бўш, ўзгалар танидаги яра, менинг

ЛИК! Яни шамоллару алангаларга килт этмасдан, тик туриш санъати. Ўзингни топиш йўлида эса қарама-каршиликлар, тўсиқлар нюхоятда кўп. Атрофдаги одамлар, муҳит бор кучи билан инсоннинг инсон бўлишига халал беради. Нафс, ҳасад, назари очлик каби кора тўйгулар ўзингни англашга йўл кўймайди. Қолаверса, ичинингдан юксалишингга ёлгиз ўзингнинг күнингини севган китобни титклидиз... Кейин ўзи хошихи пайдо бўлади. Янынг ўзингизда хоших уйғотиш учун муҳит яду бўш, ўзгалар танидаги яра, менинг

шундаги санъатни олиб келинган заҳарни пайсалга соли-

Учрашув

безлар аёл хуснига соя солади. Табиий жозигани йўқотади. Либос инсонни эмас, инсон либосни безлашади.

Хиёнатлар ичада энг оғирни касбга килинган хиёнат деб биламан. Белгиланг муддатда ҳар қандай ишини битириш мумкин. Лекин унинг сифати-чи? Иш буоруцига бариб, у нима бўлсан бўлсин тезор "материал"ни кўнгли олгиси келади. Унга сизнинг шаънгиниз, номингиз ҳеч нимани англатмайди. "Материал" кай кўринища бўлмасин, соҳа саҳна, хоҳ экан, ё мақола шаклида, фикра хоким, сиз сэзгиси — сиз. Ўзингни кай даражада хурмат кила оласан, ички маданиятинг ишга бўлган муносабати кўринища бўлди. Табиат бариб ўйтказсан иш умуман бошқача тус олади. Ўйлашимча, шоирлар "Агарда шеъримга Навоийнинг кўзлари тушганда не дер эйлар", деб истиҳола ҳолга килганда эди, қанчадан-канча шеърлар, ёстиқдай-ёстиқдай китоблар ёзилмаган бўларди. Лекин ҳаётда бундай принцип билан яшашни ҳаммаям эплайвермайди-да. Нима бўлган тақдирдайдар, Навоийларни ўзимиздан узоқлаштирумасдан, яқин дўстдек қабул килиш, уларни замондошингдек қабул қил. Гўёки сен ҳозир шу зотлар билан учрашасан, гаплашасан... "Шундагина улар бизнинг ҳам ўзиники қилиб олади. Кўйётган спектаклмини шу сиймолар кўрганда нима дер эди, деб хайдандан ўйтказсан иш умуман бошқача тус олади. Ўйлашимча, шоирлар "Агарда шеъримга Навоийнинг кўзлари тушганда не дер эйлар", деб истиҳола ҳолга килганда эди, қанчадан-канча шеърлар, ёстиқдай-ёстиқдай китоблар ёзилмаган бўларди. Лекин ҳаётда бундай принцип билан яшашни ҳаммаям эплайвермайди-да. Нима бўлган тақдирдайдар, Навоийларни ўзимиздан узоқлаштирумасдан, яқин дўстдек қабул килиш, уларни замондошингдек қабул қил. Гўёки сен ҳозир шу зотлар билан учрашасан, гаплашасан... "Шундагина улар бизнинг ҳам ўзиники қилиб олади. Кўйётган спектаклмини шу сиймолар кўрганда нима дер эди, деб хайдандан ўйтказсан иш умуман бошқача тус олади. Ўйлашимча, шоирлар "Агарда шеъримга Навоийнинг кўзлари тушганда не дер эйлар", деб истиҳола ҳолга килганда эди, қанчадан-канча шеърлар, ёстиқдай-ёстиқдай китоблар ёзилмаган бўларди. Лекин ҳаётда бундай принцип билан яшашни ҳаммаям эплайвермайди-да. Нима бўлган тақдирдайдар, Навоийларни ўзимиздан узоқлаштирумасдан, яқин дўстдек қабул килиш, уларни замондошингдек қабул қил. Гўёки сен ҳозир шу зотлар билан учрашасан, гаплашасан... "Шундагина улар бизнинг ҳам ўзиники қилиб олади. Кўйётган спектаклмини шу сиймолар кўрганда нима дер эди, деб хайдандан ўйтказсан иш умуман бошқача тус олади. Ўйлашимча, шоирлар "Агарда шеъримга Навоийнинг кўзлари тушганда не дер эйлар", деб истиҳола ҳолга килганда эди, қанчадан-канча шеърлар, ёстиқдай-ёстиқдай китоблар ёзилмаган бўларди. Лекин ҳаётда бундай принцип билан яшашни ҳаммаям эплайвермайди-да. Нима бўлган тақдирдайдар, Навоийларни ўзимиздан узоқлаштирумасдан, яқин дўстдек қабул килиш, уларни замондошингдек қабул қил. Гўёки сен ҳозир шу зотлар билан учрашасан, гаплашасан... "Шундагина улар бизнинг ҳам ўзиники қилиб олади. Кўйётган спектаклмини шу сиймолар кўрганда нима дер эди, деб хайдандан ўйтказсан иш умуман бошқача тус олади. Ўйлашимча, шоирлар "Агарда шеъримга Навоийнинг кўзлари тушганда не дер эйлар", деб истиҳола ҳолга килганда эди, қанчадан-канча шеърлар, ёстиқдай-ёстиқдай китоблар ёзилмаган бўларди. Лекин ҳаётда бундай принцип билан яшашни ҳаммаям эплайвермайди-да. Нима бўлган тақдирдайдар, Навоийларни ўзимиздан узоқлаштирумасдан, яқин дўстдек қабул килиш, уларни замондошингдек қабул қил. Гўёки сен ҳозир шу зотлар билан учрашасан, гаплашасан... "Шундагина улар бизнинг ҳам ўзиники қилиб олади. Кўйётган спектаклмини шу сиймолар кўрганда нима дер эди, деб хайдандан ўйтказсан иш умуман бошқача тус олади. Ўйлашимча, шоирлар "Агарда шеъримга Навоийнинг кўзлари тушганда не дер эйлар", деб истиҳола ҳолга килганда эди, қанчадан-канча шеърлар, ёстиқдай-ёстиқдай китоблар ёзилмаган бўларди. Лекин ҳаётда бундай принцип билан яшашни ҳаммаям эплайвермайди-да. Нима бўлган тақдирдайдар, Навоийларни ўзимиздан узоқлаштирумасдан, яқин дўстдек қабул килиш, уларни замондошингдек қабул қил. Гўёки сен ҳозир шу зотлар билан учрашасан, гаплашасан... "Шундагина улар бизнинг ҳам ўзиники қилиб олади. Кўйётган спектаклмини шу сиймолар кўрганда нима дер эди, деб хайдандан ўйтказсан иш умуман бошқача тус олади. Ўйлашимча, шоирлар "Агарда шеъримга Навоийнинг кўзлари тушганда не дер эйлар", деб истиҳола ҳолга килганда эди, қанчадан-канча шеърлар, ёстиқдай-ёстиқдай китоблар ёзилмаган бўларди. Лекин ҳаётда бундай принцип билан яшашни ҳаммаям эплайвермайди-да. Нима бўлган тақдирдайдар, Навоийларни ўзимиздан узоқлаштирумасдан, яқин дўстдек қабул килиш, уларни замондошингдек қабул қил. Гўёки сен ҳозир шу зотлар билан учрашасан, гаплашасан... "Шундагина улар бизнинг ҳам ўзиники қилиб олади. Кўйётган спектаклмини шу сиймолар кўрганда нима дер эди, деб хайдандан ўйтказсан иш умуман бошқача тус олади. Ўйлашимча,

Бошланиши учинчи саҳифада.

— Ха, бу мен, — деди Мадина. — Лекин... — У кўзларини ерга қадаганича жим бўлиб қолди.
Мен ҳам бирон нима дегани сўз тополмай гунг бўлиб ўтирадим. Ниҳоят Мадинанинг ўзи бошини кўтариб:
— Мени йўлгаган экансиз, — деда кўзимга қаради. —
Мавжуда айтди.
Менга жон кирди.
— Ха, — дедим унинг юзига бокиб. — Бир кўргим келди сени.
“Шунча йиллардан кейин-а?!” деб ажабланиши кутгандим. Йўк, у мамнуннинг билан:
— Раҳмат! — деди. Жавоби самимиз эди.
— Қалайсан, соғликларинг яхшимиз?
— Бинойидай. Ўзингиз тинч-омонимисиз?
— Серфарзанд, деб эшитган эдим...
— Ха, Ҳудо фарзанддан берган.
— Каттаси неччи ёшда?
— Яқинда ўн саккизга тўлади.
— Буни қара-я! — дедим ажаблангандек бўлиб, сўнг:
— Яқиндагина ўзинг нозик-ниҳол қизча эдинг, — деда кулдим.
— Сиз ҳам, — деди у маъюс жилмайиб, — катта иши замасдингиз шекили.
— Бу гапинг ҳам тўғри.
— Сиздан бир нарсани сўрамоқчи эдим, — деди у на кўзимга қараб.
— Сўрайвер. Нима экан?
— Шоирани, кизимни айтпайман, танирсиз?
Мен Шоирани кечаки биринчи марта кўрган, Мадинанинг қизи эканлигини эса ҳозир билиб турган бўлсанда, дадил:
— Ха, танимай, — деб жавоб бердим.
Мадина гапни нимадан ва қандай бошлашни билмай

бир зум тараддуланиб турди-ю, сўнг бир хўрсаниб олиб:

— Шоира китобу қофоз-қаламдан бош кўтартмай қолди, — деди. — Бирон натижага чиқармикан ё шунчаки...
— Эшитдим. Ҳикоялар ёзиб турар экан. Лекин ёзганларини ўқимай туриб бирон нарса деб олмайман.
— Яқинда битта ҳикояси газетада босилиб чиқди...
Кўзингиз тушмаган экан-да. Яна бири...
— Шошима, — дедим унинг гапини бўлиб.

камлик қиласи. Кўп ўқиш, кўп нарсани билиш, тинмай меҳнат қилиш лозим. Ҳали китобу қофоз-қаламдан бошни кўтартмай қолди, дединг. Бу яхши, жуда яхши. Бундан ташқари шароит, мухит ҳам катта аҳамиятга эга. Ҳозир Шоиранинг суюги қотмаган ниҳоллик пайти. Қаёқка бурсанг, ўша ёқка қараб эгилаверади, — дедим. Кейин, мана, ўзингдан қиёс, демокчи бўлдиму, тилими тишладим.

Мадина осоишиша ҳолатда ўтиради. Назаримда, қизидан ҳам, мендан ҳам мамнун эди.

БИРИНЧИ МУҲАББАТ

Тунов куни газетада “Ёш қаламашлар” руқнида босиб чиқарилган бир ҳикояни ўқиган эдим. Менга маъкул бўлган эди. Ёш муаллифнинг тузуккина қобилияти борлиги сезилиб турарди. Тили ҳам чакки эмас. Тўғри, ҳикояни босмага тайёрларган мұхаррирининг ҳам озими-кўпими хиссаси бордир, эхтимол. Ҳарқалай ҳикоя менда яхши таассурот қолдирган эди. Ҳозир шуни эслаб, жимна озимини пойлаб ўтирган Мадинадан:

— Шоиранинг фамилияси Султоновами? — деб сўрадим.

— Ҳа.
— Бўлди! — дедим кувониб. — Ўқиганман. Яқинда ўқидим. Менга маъкул бўлди.
Мадина орқага ўтирилди ва менга миннатдорона бир қараб кўйиб, остона ҳатлади.
...Биринчи муҳаббатимнинг умри лолақизгалдок умридек қисқа экан — лов этиб бир аланталади-ю... Такдир экан... — У яна менинг озимга қараб қолди. Қандай тушнитарсан экан? — Факат... Биласанни, яхши ёзувчи бўлиш учун биргина Ҳудо берган қобилиятнинг ўзи

— Дарвоже, — деди ниҳоят, — асарларингизни ўқиб турман. Барини ўқиганман.

— Йўғ-э?
— Ҳа. Шоира қаэрлардантир топиб келади. У кўлидан кўйди, дегунча мен ўқий бошлайман. “Ҳамшахаримиз” деб гурунланиб юради.

— Ҳурсандман.

— Раҳмат, Маҳмуд ака! — Мадина ўрнидан турив кўча эшик томон юрди. — Яхши қолинг.

— Шоира билан ҳайлашар эканман:
— Шоира билан ўзим танишиб оламан, — дедим.
Ўртамизда Муборак бор-ку.
Мадина орқага ўтирилди ва менга миннатдорона бир қараб кўйиб, остона ҳатлади.

...Биринчи муҳаббатимнинг умри лолақизгалдок умридек қисқа экан — лов этиб бир аланталади-ю... Такдир экан... — У яна менинг озимга қараб қолди. Ҳодир қобилият соҳибасининг қисмати қандай кечаркан? Шу ҳакда ўйлаб кетдим.

ЖУДА ИНОҚ ЯШАЙМИЗ

ЭРТАКЧИ МОМО

Қўшинимиз Гулжон момо,
Ўта билимдан момо.
Гапни роса теради,
Эртак айтib беради.
Тинглайвериб ҳар куни,
Севиб қолганимиз уни.
Бир лаҳза ҳам ёндан,
Хөвлиси, айвонидан,
Үкам билан цккимиз,
Келмас сира кетгимиз.

БИЛГИР БОЛА

Нодир билан дўст бўлдим,
Қодир билан жўраман.
Кўча-кўйда, мактабда,
Бегамина юраман.
Тестми ёки ёзма иши,
Кўчирман юдирдан.
Хеч ким менга ғинг демас,
Кўркишади Қодирдан.

ҚУЛОҚҚА БОҚ

Бир ҳовлида от, ёшак,
Биргаликда яшаркан.
Не ташласа эгаси,
Гурунглашиб ошаркан.
От ачиниб бир куни,
Хол сўрабди ёшакдан:
— Нега мендай ўсмайсан,
Тенг есак-да хашакдан?

Ёшак жавоб қилибди,

Кутимаган сўроққа:
— Нега ўсмас эканман,
Қараб қўйгин қулоқча.

СОЯ

Ортимдан қолмайсан,
Эргашиб соя.
Таъқиб қиласанни,
Ёки ҳимоя.

Болалар бекати

Гоҳида кўнглимда,
Тугилар гумон.
Ниятинг рангингга
Ўхшаса ёмон.

АНОР

Баҳор ўтиб, ёз ўтиб,
Қаранг, вақт кузлаб қолди.
Боққа кирсан тунов кун,
Бир анор сўзлаб қолди:
— Қўринг, ҳавас қилинглар,
Биз кўпчилик бўлсак ҳам.
Жуда иноқ яшаймиз,
Оиламиз мустаҳкам.

Қўзи ИСМОИЛ

лар ажратиб олган ақптишининг генетик таҳлили фан учун мухим янгилни бўлган. Митохондриаль ДНК (она йўналишига доир ирсий хусусият) намуналари замонавий генетик таҳлилдан ўтказилганда унда сақланган ва, айни когда факат Америка хиндуларида учровчи ирсий хусусиятлар Осиёда яшаган қадимига қавимлар шажараси мансублигини мифассал кўрсатган.

Тадқиқот муаллифи палеонтолог Ж.Чаттерс “Эндилиқда биз сибирликлар ва америкалик хиндуларнинг аждодлари она томонидан умумий эканлигини аник биламиш”, деб ёзди. Олимлар бутун скелетни оталинг ДНК йўналиши, шунингдек, саломатлик даражаси ва таомлари нимадан иборат бўлгани каби кўплаб бошқа жиҳатлар бўйича ҳам замонавий таҳлилардан ўтказишмоқчи.

Маданият ва спорт ишлари вазирлиги “Ўзбектеатр” ижодий ишлаб чиқарши бирлашмаси, Театр ижодкорлари уюшмаси, Бухоро вилоят мусикии драма театри жамоаси Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Равно Ҳошимовага турмуш ўртуғи театрнинг фахрли актёри

Ахмад АСАДОВнинг вафоти муносабати билан чукур таъзия изҳор этади.

Таҳририштага келган қўлъемалар таҳлил этишмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.
Муаллифлар фикри таҳририни нуқтида назаридан фарқланшини мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи мұхаррир — Ахмад ОТАБОЕВ
Саҳифаловчи — Элёр МАҲМУДОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаса
акциядорлик компанияси босмахонаси.
Босмахона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-й

Босишига топшириш вақти — 20.00. Босишига топшириди — 19.48
Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигига 13.06.2007 йил 0283-ролади
билинг рўйхатга олишган. Абдуд — 6831 Бўйрот Г — 638. Ҳажма — 3 босма табоқ А-2.
Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 123 5

Гул кўп, чаман кўп

ЖАҲОН АДИБЛАРИ
ҲАЁТИДАН

Грегория устаси

Таникли испан адаби, роман, драма, новелла ва эссе-лар муаллифи Рамон Гомес де ла Серна (1888 — 1963) “грегория” жанри асосини ҳисобланади. Грегория биринчи жумладан иборат қисқа бадий матн бўлиб, хикмат образли мушоҳада тарзидаги ҳазил-мутойиба, маҳозий киноядир. Мадридда шаклланган янгина илгор йўналишда фаоллик кўрсатган ёзувчининг ўзи бу ҳақда шундай ёзди: “Грегория ўтиб кетаётган лаҳзани, ўлимга маҳкум омонат вокелини тутиб қолди — ахир, инсонга доир ҳамма нарса мувакқат эмасми? Инсонийлик — инсоний санъатнинг бурчи ҳам йўқлик комига тушаётган тўйгу ва хиссиятларни сақлашни иборат-ку!”

Де ла Серна деярли барча жанрларда сюрреализмга яқин услубда икод қилган. У адабий манифестлар, Лопе де Вега, Кеведо, Рёскин, Эдгар По, Оскар Уайлд, Вальє-Инклан, Асорин, Колетт, Кокто, Эль Греко, Веласкес, Гойя, Солана, Пикasso каби ёзувчи ва рассомлар тархими ҳолларини ўзган. Доимий “каҳрамон”лари мадридликлар бўлиб, шахар марказидан то чеккасигача кўча циркларию бозорларни ҳам қамраб олади. Унинг Париж, Неапол, Лиссабон, шунингдек, Аргентинада бўлган даврида Буэнос-Айрес ва танго ҳақида ёзган эсслари айниқса машхур.

Борекс фрича, де ла Сернани Жюль Ренар картина-лари грегорийлар ёзишига ундалан. Грегория хикматли сўз — афоризмнинг акси сифатида ҳам намоён бўлади. Яхни афоризм тасдиқласа, оламнинг азалий қоидаларини қайд этса, грегория эса истисно ахтаради, тасодифий ходисадан даунонади. Шу сабабли Ф.Морено грегорияларни мавжур ирбийловчи мусалласа пулфаклира ўхшатган. “Метафоралар қироли” деб ном олган адабининг “грегория” жанридаги ижод намуналари бугун жаҳоннинг жуда кўплаб тилларига тархима қилинмоқда.

Ёзувчининг ўзи

Машхур америка адаби, “сокин авлод” адабий оқимиининг энг фаол намоидаси Жек Керуак (1922-1969) қаламига мансуб “Чўқи” (бу мен) киссаси ҳаҳрамони ўн бир ёшли қора танли етим бола. Асар унинг тилидан ҳикоянинади.

Жек Керуак асарлари китобхонларга манзур бўлса-да, ҳаётлики даврида адабий танқид назарига тушмаган. Бугун эса унинг номи XX аср классиклари қаторидаги тилга олинади. Жонли адабий тили Том Роббинс, Ричард Бродиган, Хантбер Томпсон, Кен Кизи, Уильям Гібсон, Боб Ділан каби адабиарни илҳомлантирган ва улар ёзувчини “ўз авлодининг қироли”, деб аташган. Ж. Керуак ҳаётининг жуда кисмими Америка қитъасини кезиши билан ўтказган. У тез ўзгариб бораётган жамиятда ўз ўрнини топишга ҳаракат қиласи. Унинг ўзига хос услугига жаз мусиқаси, кейинроқ буддавийлик кучли таъсир кўрсатган. Шу боис иқтидорини ҳайку услубида ҳам синаб қўради.

Адабинг саҳёт саргузаштари асосига курилган “Йўлда” романни Марк Твеннинг “Гекльберри Финнинг саргузаштари” асарига ўхшаб кетади. Бироқ сюжет йўналишлари юз йил кейинги воқеаларни қамраб олади. Керуак асарни атиги уч ҳафтада ёзган. Кўлёма 36 метрли ўрамдан иборат бўлиб, адаби ёзув машинкасинадан чиқкан ҳар саҳифани олдингисига ёпишириб кетаверган.

Жек Керуак ҳаётининг сўнгги йилларини Флорида штатининг Санкт-Петрбург шаҳарчасида камтарона ўтказган. Оддий гиштдан тикланган кўрмисиз бинога бокиб, уни Американинг энг машҳур адаби яшаган ўйга мензар бўлмайди. “Йўлда”нинг мантикий давоми бўлган машҳур “Дхарма дайдилари” асари шу ўйда ёзилган. Роман муаллифнинг буддавийликни ўрганиш, онгидаги тиниқлашув жаҳаёнларини акс этириди. Вафотидан кейин оиласи яшаган бу ўйни музейга айлантириш ҳеч кимнинг ҳаёлига келмаган. Эндилиқда жамоатчилик асосидаги “Жек Керуак дўстлари” хамияти ёзувчи яшаган ўйни тиклаб, мадданият ёдгорлиги сифатида сақлаб колишига ҳаракат қилимокда. А. Гинзберг ва А. Вальдманлар асос солган энг йирик буддавийлик университетининг Наропа институти шеръирият бўлими Жек Керуак номи билан атади.

Моҳир романинавислар

1889 йилдан Кембрижда нашр этиб келинайтган «Грант» журнали инглиз тилидаги адабиёт намуналарини чоп этувчи нуфузли адабий минбардир. Яқинда журнал ёши қирдан ошмаган 20 нафар энг моҳир романинавис номини эълон килди. Зади Смит ва Адам Фоулз каби машҳур ёзувчилар билан бир қаторда эндижина асари китоб